

UKM 06/14 Vårt daglige brød

Vedtak

Takk for maten!

Jesus lærte sine disipler å be: «Gi oss i dag vårt daglige brød» (Matt 6,11). Siden den gang har kristne over hele verden bedt denne bønnen. Brød og annen mat er livsviktig for oss alle.

Ungdommens kirkemøte 2014 (UKM14) har under overskriften «Vårt daglige brød» drøftet aktuelle problemstillinger til mat og matproduksjon i en verden med store klimaproblemer og urettferdig fordeling av ressurser. Nyhetsmedier melder at norske bønder er bekymret for fremtidig matsikkerhet, også i Norge.¹ Norske myndigheter tar til ordet for større og færre gårdsbruk i Norge. Samtidig tar FN's ansvarlige for matrett til ordet for det motsatte, et initiativ for mer agro-økologi, en omlegging av landbruksstøtten fra store til små produksjonsenheter².

En støtte til lokal matproduksjon må ikke misbrukes som et argument for en *streng proteksjonisme*, der handel med landbruksvarer fra utviklingsland hindres. En kan spørre om det ikke vil være bedre å produsere maten i andre deler av verden, for eksempel i u-land. Forskning viser at innen 2030 må verdens totale matproduksjon økes med 30 %³. UKM14 mener derfor at å sette disse målsetningene opp mot hverandre gir liten mening, ettersom behovet for en bærekraftig utvikling av fremtidens matproduksjon omfatter hele verden (-og ikke bare Norge eller Afrika).

Markedsmekanismer og konkurranse har sørget for færre, men større enheter hos videreforedlingsindustrien og matprodusentene. Lokale arbeidsplasser er gått tapt, og produkter og varemerker har mistet sin lokale tilknytning når produksjonen flyttes eller flagges ut. Vi er glade for at samarbeid om sporbarhet av mat og bygging av lokale merkevarer bidrar til ansvarliggjøring og bevisstgjøring av forbrukeren. Som **kunder og forbrukere** mener UKM14 at det er viktig å jobbe for å oppnå dette.

Mat er ingen selvfølge, men en grunn til stor takknemlighet og ydmykhet, og et uttrykk for vår totale avhengighet av samspillet med naturen rundt oss. For kristne er det en grunn til daglig å takke Gud for den maten som er gitt oss.

Alles øyne venter på deg, og du gir dem mat i rett tid.

Du åpner din hånd og metter alt som lever, med det gode.

(Sal 145, 15-16)

Jesus sier: Jeg er livets brød. (Joh 6, 48)

Jesus sier: Jeg var sulten, og dere ga meg mat... (Matt 25,35)

¹ <http://www.nrk.no/norge/1.11937214>

² http://www.theecologist.org/News/news_analysis/2566719/un_only_small_farmers_and_agroecology_can_feed_the_the_world.html

³ <http://www.bistandsaktuelt.no/nyheter-og-reportasjer/arkiv-nyheter-og-reportasjer/det-m%C3%A5-koste-%C3%A5-forurens>

Å sette seg inn i tema som produksjon, distribusjon, forbruk og kasting av mat er utfordrende. UKM14 mener at det er nødvendig at forbrukere får et mer informert og reflektert forhold til disse temaene. Dette området utgjør en vesentlig del av verdens klima- og miljøproblemer. Store globale og nasjonale forhold er her flettet sammen med livsstilspørsmål på det personlige plan.

På grunn av dette, er det nødvendig å påvirke alle nivåer i verdikjeden til å være bevisste og ta ansvar. Vi vil nå så mange som mulig.

Derfor vil UKM14 være så frimodig å dele en oppskrift som viser noen ingredienser og nødvendige skritt i retning av mer bærekraftig forbruk og matproduksjon.

UKMs oppskrift på bærekraftig produksjon og forbruk av mat

Vi tror at det er viktig å dele og diskutere gode oppskrifter når det gjelder mat!

Ingredienser:

1. **Matprodusenter** i hele vårt mangfoldige verden som er glade for, og stolte over muligheten til å kunne forvalte og utnytte lokale arealer og ressurser. Målet må være å produsere mat på en så bærekraftig og miljøvennlig måte som overhodet mulig.
2. En **videreforedling, distribusjon og varehandel** der lokale bedrifter bidrar til å skape et mangfold av produkter som har en tilknytning til lokalmiljøet, og bidrar til mindre sårbarhet og avhengighet av sentral distribusjon.
3. Vi trenger **forbrukere og matprodusenter** med kunnskap, interesse og høy etisk bevissthet om matens verdi, og vårt ansvar og mulighet til å påvirke verdikjeden fra jord til bord. Det må derimot presiseres at nærhet ikke alltid er ensbetydende med bærekraft.

Forberedelser:

Alle de forskjellige ingrediensene må være tilstede og samhandle for å oppnå en mer bærekraftig matproduksjon. Vi må hjelpe og utfordre hverandre. Det vil til syvende og sist alle tjene på. En markedstenkning der ens egen profitt går på bekostning av andre og miljøet vil på sikt alle tape på.

Politikere og myndigheter må skaffe nødvendige rammefaktorer som bidrar til en slik utvikling. Vi må gi politikere et tydelig mandat til å arbeide for mer bærekraft: Vi ber ikke om enda billigere mat! Det eksisterende rammeverket trenger etter vår oppfatning en kritisk gjennomgang, og må om nødvendig endres for å gjøre en bærekraftig utvikling mulig.

Samfunnet må anerkjenne og lønne den jobben som bonden gjør for et levende lokalsamfunn og landskapspleie, bl.a. gjennom dyrehold på beite- og utmarksarealer.

Fremgangsmåte:

1. **Produsenten** bør, uten å gå på akkord med de økologiske rammefaktorer og biomangfoldet på stedet, produsere og utnytte råvarene i best mulig grad. Forholdet mellom produsent og forbruker må styrkes videre, f.eks. gjennom ytterligere sporbarhet av mat og bygging av lokale merkevarer.
2. **Matindustri og handel i alle ledd** av matens verdikjede må fortsatt arbeide for å redusere det store problemet med matkasting⁴. Etableringen av Matsentralen⁵ i Oslo har ført til at 600 tonn med overskuddsmat er blitt videreformidlet til frivillige organisasjoners humanitære arbeid siste år. Slike ordninger trengs flere steder i landet. Samtidig er store deler av matvarehandelen pålagt å kaste eller destruere fullt brukelig mat; for eksempel fordi den er gått ut på dato. UKM 2014 mener dette er etisk forkastelig, og at butikkene bør ha mulighet til å selge varene til nedsatt pris, eller gi bort til humanitære formål. Det må også settes større fokus på de økonomiske og miljømessige omkostningene ved lang transport og overdreven emballering av matvarer⁶.
3. Vi er glade for at flere støtter opp om **lokale produsenter**, og **initiativ** som matkooperativer⁷, andelsbruk⁸ og andre kreative måter å skape bevissthet om mat og nærhet mellom forbruker og matprodusent.
4. I et demokrati ligger hovedansvaret for en slik utvikling til syvende og sist på hver enkelt av oss, både som **kunde, forbruker og velger**.
Som forbrukere må alle skaffe seg mer kunnskap om mat og matproduksjon:
 - «Best før» betyr for eksempel ikke «giftig etter». Det kastes 300.000 tonn mat i Norge hvert år. Dette utgjør drøyt 70 kg pr. person, og tilsvarer en mengde mat som vil kunne hindre underernæring hos nesten fem millioner mennesker. Dette må reduseres til et absolutt minimum.
 - Som forbrukere er vi utfordret til å vise en større vilje til å betale en pris for maten som ikke går på bekostning av miljø og bærekraft. I dette ligger også at den som produserer maten, må få nødvendig lønn for jobben, uavhengig om det er i Norge eller i et utviklingsland – jfr Fairtrade.
 - Vårt kjøttforbruk bidrar vesentlig til våre klimautslipp. Om alle nordmenn kutter på kjøttforbruket, og for eksempel spiser én vegetarmiddag mer i uken, kutter vi utslipp tilsvarende 200.000 biler⁹. Derfor mener vi at alle har et felles ansvar for vårt kjøttforbruk.
Vi bør bruke nok tid til å tilberede, nyte og verdsette maten som den gaven det er.

⁴ Som prosjektet ForMat (<http://www.nhomatogdrikke.no/format>)

⁵ Se <http://www.matsentralen.no/>

⁶ Også frakt og produksjon av emballasje har et betydelig klimafotavtrykk.

⁷ Se f.eks: <http://www.nrk.no/ostlandssendingen/dugnadsand-for-okologisk-mat-1.11454575>

⁸ Se f.eks: <http://www.overlandel.no>

⁹ «Spis flere kjøttfrie middager» Kampanjemateriell Fremtiden i våre hender 2014.

Serveringstips:

UKM14 mener at kirken kan og må bidra til å sette fokus på skaperverkets egenverdi og vårt ansvar som mennesker til både å være en integrert del, og samtidig en ansvarlig forvalter av skaperverkets mangfold.

Allerede i Bibelens skapelsesberetninger ber Gud oss mennesker om å dyrke og passe hans hage. Matproduksjon og forbruk er del av et større bilde av vårt forhold til klima, miljø, rettferd og bærekraft. Vi trenger å bli minnet om at vi er kommet av jord, og skal bli til jord igjen. Samtidig er vi del av en global kirke, og har et ansvar for våre søsken i andre deler av verden. Det er svært gode argumenter for at «trade, not aid»¹⁰ også bidrar til den mest bærekraftige utvikling i fattige land. Derfor har Den norske kirke og Kirkens Nødhjelp vært engasjert i slike spørsmål, bl.a. gjennom etablering og drift av Stiftelsen Fairtrade og Initiativ for Etisk Handel.¹¹

Som kirke kan vi feire Guds gaver, for eksempel gjennom tradisjonen med å feire høsttakkefest. Andre menigheter har en «kirkens kjøkkenhage». – ut fra hva lokale forhold tillater. Uavhengig av dette, kan vi vise vei gjennom ansvarlig handling i egen drift, f.eks. gjennom å være grønne menigheter eller Miljøfyrtårn¹². **UKM14 oppfordrer alle menigheter** til å ha fokus på dette arbeidet, og til å være kreative i både ord og handling, fest og protest.

UKM14 er glade for at det omsider lages et klimaregnskap og handlingsplan for klima, miljø og rettferd for hele Den norske kirke. Alle **menigheter, fellesråd, bispedømmer og kirken sentralt** har et felles ansvar for å delta og bidra til gode samarbeidsrutiner rundt dette.

UKM støtter kirkens samarbeid med andre om slike spørsmål, som for eksempel med miljøorganisasjoner, fagforeninger og bondeorganisasjoner i Klimavalg-alliansen.

UKM14 oppfordrer Kirkerådet til å jobbe videre med utfordringene vi reiser i dette dokumentet, knyttet til matproduksjon og forbruk sammen med både myndigheter, næringsorganisasjonene og handelsnæringen. UKM14 utfordrer Kirkemøtet om å sette dette tema og primærnæringenes vilkår i Norge og verden på sin dagsorden, og anmoder om at alle anledninger benyttes til å føre sakskomplekset videre i hele den kirkelige organisasjon. Vi håper at dette dokumentet kan være en ressurs videre i denne prosessen.

Velbekomme!

¹⁰ Se f. eks. <http://www.globalization101.org/trade-not-aid/>

¹¹ Se <http://www.fairtrade.no>, <http://www.etiskhandel.no/>

¹² Se: <http://www.gronnkirke.no>